

Sygn. akt IV KK 625/21

POSTANOWIENIE

Dnia 17 grudnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Siuchniński

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej, w dniu 17 grudnia 2021 r.,

sprawy **M. B.**

wnoszącej o zadośćuczynienie i odszkodowanie

z powodu kasacji wniesionej przez pełnomocnika

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 10 czerwca 2021 r., sygn. akt

II AKa [...], zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w R. z dnia 17 września

2020r., sygn. akt II Ko [...],

p o s t a n o w i ł

- 1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną,**
- 2. obciążyć M. B. kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni M. B. wniosła o zasądzenie na jej rzecz kwot 5 260 189,43 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdy oraz 208.176,46 zł tytułem odszkodowania za szkodę, doznanych na skutek pozbawienia wolności jej ojca J. G. w okresie od dnia 24 października 1949 r. do dnia 29 lipca 1952 r. w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Sąd Okręgowy w R., wyrokiem z dnia 17 września 2020 r., sygn. akt II Ko (...), zasądził na rzecz wnioskodawczyni kwotę 80.000 zł tytułem odszkodowania oraz 220.000 zł tytułem zadośćuczynienia, a dalej idące żądanie oddalił.

Pełnomocnik wnioskodawczyni wniósł apelację od powyższego wyroku, zarzucając:

1. obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 8 ust.1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (dalej: ustawa lutowa), poprzez błędne przyjęcie, że odszkodowanie w wysokości stanowiącej sumę wynagrodzenia z tytułu wykonywania przymusowej pracy przez J.G. podczas pozbawienia wolności, nie znajduje uzasadnienia we wskazanym przepisie;
2. w oparciu o art. 438 pkt 2 k.p.k., obrazę przepisów postępowania, która mogła mieć wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 7 k.p.k. poprzez ukształtowanie swojego przekonania z pominięciem zasady prawidłowego rozumowania, doświadczenia życiowego i wskazaniemi wiedzy i uznanie, iż szkodą powstałą na skutek pozbawienia wolności J. G., a w konsekwencji pozbawieniem go możliwości wykonywania pracy zarobkowej jest wyłącznie połowa osiągniętych przez niego dochodów;
3. w oparciu o art. 438 pkt 2 k.p.k. obrazę przepisów postępowania, która mogła mieć wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 410 k.p.k. poprzez pominięcie w trakcie orzekania o wysokości zadośćuczynienia krzywdy J. G. związanej z rozłąką z rodziną oraz obawą o ich dalszy los;
4. w oparciu o art. 438 pkt 2 k.p.k., obrazę przepisów postępowania, która mogła mieć wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 7 k.p.k. poprzez dowolną ocenę dowodów i wyciągnięcie z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie wniosków sprzecznych z zasadami prawidłowego rozumowania, doświadczenia życiowego i wskazaniemi wiedzy poprzez uznanie, iż zadośćuczynienie w kwocie 220.000,- zł spełnia cel i wymogi określone art. 8 ust. 1 ustawy lutowej w przypadku krzywd J. G. doznanych na skutek pozbawienia go wolności w okresie od dnia 24 października 1949 r. do dnia 29 lipca 1952 r. w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego;
5. w oparciu o art. 438 pkt 1a k.p.k., obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 445 § 1 k.c. w zw. z art. 445 § 2 k.c. oraz art. 448 k.c., w zbiegu z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej, poprzez błędne przyjęcie, że kwota zadośćuczynienia w wysokości 220.000 zł. jest kwotą odpowiednią w przypadku krzywd J. G. doznanych na skutek pozbawienia go wolności w okresie od dnia 24 października 1949 r. do dnia

29 lipca 1952 r., w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

W konkluzji wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie na rzecz wnioskodawczyni M. B.:

1. dalszej kwoty 5.040.189,43 zł (słownie: pięć milionów czterdzieści tysięcy sto osiemdziesiąt dziewięć złotych 43/100) tytułem zadośćuczynienia za krzywdy doznane przez jej ojca J. G. na skutek niesłusznego pozbawienia go wolności w okresie od dnia 24 października 1949 r. do dnia 29 lipca 1952 r. w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;
2. dalszej kwoty 128.176,46 zł (słownie: sto dwadzieścia osiem tysięcy sto siedemdziesiąt sześć złotych 46/100) tytułem odszkodowania za szkodę poniesioną przez jej ojca J. G. na skutek niesłusznego pozbawienia go wolności w okresie od dnia 24 października 1949 r. do dnia 29 lipca 1952 r. w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 10 czerwca 2021r., sygn.akt II Aka (...), zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że kwotę odszkodowania za poniesioną szkodę podwyższył do kwoty 166.337,63 zł (sto sześćdziesiąt sześć tysięcy trzysta trzydzieści siedem złotych sześćdziesiąt trzy grosze), a kwotę zadośćuczynienia za doznaną krzywdę podwyższa do kwoty 1.000.000,00 zł (jeden milion złotych). W pozostałej części utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

Kasację od tego wyroku wywiódł pełnomocnik, zarzucając:

1. rażące naruszenie art. 7 k.p.k. i art. 410 k.p.k. w związku z art. 433 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k., które miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku, polegające na dokonaniu przez sąd odwoławczy powierzchownej, niepełnej i nieprawidłowej kontroli odwoławczej orzeczenia Sądu I instancji, poprzez niedostrzeżenie uchybień Sądu I instancji dotyczących zasad ustalania wysokości zadośćuczynienia, co w konsekwencji doprowadziło do nierozpoznania wszystkich zarzutów stawianych orzeczeniu Sądu I instancji i nie zasądzenia dalszej kwoty zadośćuczynienia,
2. rażące naruszenie art. 8a ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za

działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2018, poz. 2099) w zw. art. 322 k.p.c., które miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku, polegające na jego niewłaściwym zastosowaniu skutkującym brakiem zasądzenia przez Sąd II instancji pełnego odszkodowania, pomimo wykazania podstaw do jego zasądzenia.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest bezzasadna w stopniu oczywistym, co musiało skutkować jej oddaleniem na posiedzeniu, w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

W myśl art. 519 k.p.k. i art. 523 § 1 k.p.k. wniesienie kasacji uzasadniać mogą uchybienia wskazane w art. 439 k.p.k. lub inne, mające cechy rażącego naruszenia prawa, jeżeli mogły one mieć istotny wpływ na treść orzeczenia. Zarzuty kasacji wychodzące poza ograniczenia wynikające z art. 523 k.p.k. stanowią nieuprawnione dążenie do przekształcenia kontroli kasacyjnej w kolejną kontrolę instancyjną. Kasacja służy eliminowaniu z obrotu prawnego wyroków dotkniętych najpoważniejszą obrazą prawa, czego nadzwyczajny środek zaskarżenia wywiedziony przez pełnomocnika wnioskodawcy nie wykazał.

W odniesieniu do kwestii zarówno zadośćuczynienia jak i odszkodowania skarżący ogranicza się do kwestionowania ich wysokości, nie wykazując na czym miałyby polegać rażąca obraza zastosowanego prawa. Przekonanie skarżącego, że wnioskodawca zasługuje na wyższe zadośćuczynienie i odszkodowanie jest jego dobrym prawem ale to jeszcze nie oznacza, że Sąd Apelacyjny w (...) kształtując samodzielnie (zmieniając w znaczny sposób, na korzyść wnioskodawczyni wyrok Sadu Okręgowego w R.) wysokość należnego odszkodowania i zadośćuczynienia rażąco naruszył prawo tym bardziej, że nie przekonuje o tym także uzasadnienie kasacji, które w istocie jest powtórzeniem argumentacji przedstawionej w apelacji.

Wbrew podniesionym przez pełnomocnika wnioskodawczyni zarzutom, Sąd odwoławczy przeprowadził wszechstronną i pełną kontrolę zaskarżonego wyroku. Nie wykazał on w uzasadnieniu kasacji, aby dokonana przez Sąd odwoławczy ocena zarzutów apelacyjnych była błędna bądź też nie respektowała zasad wiedzy, logiki i doświadczenia życiowego.

Sąd odwoławczy nie poczynił żadnych nowych ustaleń faktycznych, nie prowadził postępowania dowodowego, zatem oczywistym jest, że nie mógł rażąco naruszyć art. 7 k.p.k., co zarzuca skarżący w pierwszym zarzucie kasacji. W pełni aktualne jest stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 2 marca 2021 r., sygn.akt III KK 1/21, że: „Możliwe jest podniesienie wobec wyroku sądu odwoławczego zarzutu naruszenia art. 7 k.p.k., ale jedynie wówczas, gdyby to ten sąd dokonał samodzielnej, odmiennej od sądu I instancji, oceny dowodów i na ich podstawie czynił samodzielne ustalenia faktyczne, które byłyby różne od ustaleń pierwszo instancyjnych”. Tymczasem Sąd odwoławczy podzielił w pełni ustalenia faktyczne przyjęte przez Sąd meriti, nie zgadzając się jedynie w pełni z ich oceną, co znalazło stosowne odzwierciedlenie w zaskarżonym kasacją orzeczeniu. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd przekonująco i rzeczowo wykazał powody, dla których podwyższył zadośćuczynienie jedynie do 1.000.000 zł, natomiast odszkodowania jedynie do 166337,63 zł., uznając tym samym w pozostałej części żądania wnioskodawczyni za niezasadne.

Nie można zgodzić się z pełnomocnikiem wnioskodawczyni, że Sąd odwoławczy nie uwzględnił w sposób właściwy rozmiaru krzywd i cierpień doznanych przez J. G. na skutek pozbawienia wolności przez okres niemal 3 lat. Uwzględnił przecież wszystkie okoliczności istotne dla określenia rozmiarów krzywdy wyrządzonej J. G., w tym te związane z rozłąką z rodziną i obawą o jej dalszy los, wskazał na warunki odbywania kary pozbawiania wolności, upokorzenie, uczucie poniżenia, wpływ na psychikę osadzonego, na okoliczności pozbawienia go wolności, metody przesłuchiwania, warunki pracy, i długotrwałość kary.

Słusznie prokurator w odpowiedzi na kasację przywołał treść orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2019 r. (sygn. V KK 276/19), w którym sąd podał przesłanki skuteczności zarzutu kasacyjnego w zakresie wysokości zasądzzonego zadośćuczynienia. Sąd Najwyższy stwierdził, że „W postępowaniu kasacyjnym zarzut niewłaściwego ustalenia kwoty zadośćuczynienia może być skuteczny tylko wtedy, gdy zaskarżony wyrok w sposób oczywisty narusza zasady ustalenia tej sumy pieniężnej, a więc gdy uwzględniono niewłaściwie lub też nie uwzględniono właściwych elementów mających istotne znaczenie dla określenia wysokości zadośćuczynienia”. Tego w kasacji nie wykazano, w związku z czym brak jest

podstaw do stwierdzenia zasadności zarzutu w tej kwestii. Stąd należało przyjąć, że Sąd Apelacyjny w (...) uwzględnił wszystkie obiektywne okoliczności mające wpływ na wymiar zadośćuczynienia zaś to, że określił wysokość należnego zadośćuczynienia na taką a nie inną kwotę pozostaje w granicach jego prawa do swobodnego kształtowania zadośćuczynienia.

Odnosząc się do drugiego zarzutu sformułowanego w skardze kasacyjnej należy zauważyć, że kwestia wysokości należnego odszkodowania była przedmiotem kontroli instancyjnej ze strony Sądu Apelacyjny w (...), który częściowo podzielił stanowisko przedstawione w zarzucie apelacyjnym, tj. w zakresie jakim Sąd I instancji dokonał ustalenia odszkodowania za utracone zarobki w związku z pozbawieniem wolności J. G. na kwotę 80.000 zł przyjmując, że stanowi ono kwotę jaką mógłby zaoszczędzić, gdyby pracował przez okres pozbawienia wolności. Sąd odwoławczy trafnie, co skutkowało dokonaniem korekty wyroku i podwyższeniem odszkodowania do kwoty 166.337,63 zł. (podzielając sposób w jaki Sąd Okręgowy dokonał wyliczenia kwoty stanowiącej odszkodowanie za utracone zarobki w czasie pozbawienia wolności J. G., nie podzielił ustaleń Sąd I instancji, które doprowadziły do przyjęcia kwoty 80.000 zł jako odszkodowania za utracone zarobki w odniesieniu do treści art. 361 k.c. Sąd odwoławczy szczegółowo wykazał na czym polegało błędne stanowisko Sądu I instancji w interpretacji pojęcia szkody, nie odpowiadającemu charakterowi roszczenia z art. 8 ust. 2 ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Podzielił przy tym argumenty apelującego, że w realiach sprawy wielkość szkody, którą poniósł ojciec wnioskodawczyni na skutek pozbawienia go możliwości wykonywania pracy zarobkowej i która powinna zostać skompensowana zasądzonym odszkodowaniem, wyznacza suma utraconych zarobków. Swoje stanowisko w tej kwestii szeroko i wnikliwie uzasadnił, wskazując na konieczność uwzględnienia zasad prawa cywilnego dotyczących tych kwestii (art. 361 § 1 i § 2 k.c.) a także dokonując wnikliwej analizy przepisów ustawy lutowej.

Nie miał i nie ma natomiast racji skarżący, żądając niejako podwójnego odszkodowania, a to także za pracę jaką J. G. wykonywał w czasie pozbawienia wolności. Przepis art. 8 ust. 1 ustawy lutowej daje możliwość żądania

odszkodowania, ale tylko za poniesioną szkodę wynikłą z wydania lub wykonania orzeczenia. Natomiast fakt wykonywania pracy przymusowej nie jest bezpośrednim skutkiem wydanego orzeczenia. W postanowieniu z dnia 16 listopada 2010 r., sygn. II KK 240/10 (Lex nr 686809), Sąd Najwyższy stwierdził, że: „przepis art. 8 ust. 1 ustawy z 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego nie stanowi podstawy do dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia za szkody oraz krzywdy wynikłe ze skierowania osoby uprzednio skazanej za taką działalność orzeczeniem uznanym w trybie tej ustawy za nieważne do pracy przymusowej w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu lub batalionach budowlanych. Ewentualne szkody z taką pracą związane mogą być dochodzone w drodze sądowej przeciwko Skarbowi Państwa”.

Reasumując: Sąd Apelacyjny, dokonując kontroli orzeczenia Sądu pierwszej instancji, nie dopuścił się rażącego naruszenia prawa, które mogło mieć istotny wpływ na treść orzeczenia, jednocześnie pełnomocnik wnioskodawcy nie wykazał, aby w sprawie zaistniały podstawy kasacyjne, które skutkować mogłyby wydaniem orzeczenia kasatoryjnego.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu, obciążając M. B. kosztami postępowania kasacyjnego w myśl art. 637a k.p.k. w zw. z art. 636 § 1 k.p.k.